

Čija je energetska efikasnost

Čista energija za **neke** građane

Dopunjeno izdanje, decembar 2025. godine

ČIJA JE ENERGETSKA EFIKASNOST - Čista energija za *neke* građane

---

Ovaj tekst je nastao u okviru projekta „Energetska efikasnost: javna politika, investicije, koristi“. Projekat je pripremila i sprovela RES fondacija uz podršku Hajnrih Bel fondacije.

Stavovi i mišljenja izneseni u ovom tekstu su u stavovi i i mišljenja autora i RES fondacije i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja Hajnrih Bel fondacije.

Sadržaj

Sažetak	4
0 grejanju domaćinstava na čvrsto gorivo	6
Projekat „Čista energija i energetska efikasnost za građane“	8
0 PROJEKTU	8
NALAZI ISTRAŽIVANJA	11
NAMERAVANA USMERENOST: PORODIČNE KUĆE	16
NAMERAVANA USMERENOST: VEĆA POMOĆ SIROMAŠNIJIM OPŠTINAMA	17
NAMERAVANA USMERENOST: ENERGETSKI UGROŽENI KUPCI	19

Sažetak

Poreski obveznici Republike Srbije će su-finansirati energetska sanaciju domaćinstava širom Republike Srbije¹ kroz petogodišnji projekat Ministarstva rudarstva i energetike i Svetske banke² „Čista energija i energetska efikasnost za građane“ kojim se obezbeđuju subvencije domaćinstvima za sprovođenje mera energetske efikasnosti. Projekat se sprovodi kroz javne pozive koje raspisuje Ministarstvo rudarstva i energetike i jedinice lokalne samouprave. 50 miliona dolara je obezbeđeno iz zajma dok će još nekoliko desetina miliona dolara³ obezbediti jedinice lokalne samouprave u svojim budžetima.

Dizajn poziva je takav da usmerava najviše javnih sredstava obezbeđenih ovim zajmom ka onima koji mogu da potroše najviše novca. Relativno učešće građana se smanjuje što je traženi iznos i broj mera veći⁴. Kao rezultat ovakvog dizajna dobili smo na jednom mestu korisnika koji je dobio 65% potrebnog novca iz zajma (oko 20 hiljada evra) za sprovođenje čak osam od dostupnih deset mera energetske efikasnosti na svojoj kući. U svim lokalnim samoupravama najviše javnog novca je pripalo manjem broju korisnika koji su mogli da izdvoje najviše sopstvenih sredstava.

Na konkursu 2023. godine za 33 jedinice lokalne samouprave (JLS) koje su dobile najviše sredstava opredeljeno je 56% svih sredstava na konkursu. U ove 33 jedinice živi 56% stanovnika u 56% domaćinstava. Međutim, od 33 JLS njih 27 su iznad medijane po % broju zaposlenih a čak 29 iznad medijane po visini prosečne zarade. U ovoj grupi su i četiri JLS koje pripadaju IV kategoriji razvijenosti. 31 JLS koja pripada najnižoj kategoriji razvijenosti je učestvovala na konkursu 2023. godine. Za te JLS je opredeljeno 19.7% ukupnih sredstava, u njima živi 9% stanovništva u 9% domaćinstava. Na osnovu podataka koji su bili javno dostupni⁵ prilikom ovog istraživanja utvrdili smo da 9% domaćinstava koje je dobilo subvencije dolazi iz ovih sredina. Na isti način smo utvrdili da 67% domaćinstava koje je dobilo subvencije dolazi iz 29 JLS koje su dobile najviše sredstava a koje ne pripadaju IV kategoriji razvijenosti. Ovo pokazuje da 2023. godine udeo grupe domaćinstava iz lokalnih samouprava s nižim prihodima nije povećan kako je planirano projektom.

Na konkursu iz 2024. godine 33 JLS koje su dobile najviše sredstava (53%) imaju identične karakteristike i obuhvat domaćinstava, stanovništva i nerazvijenih JLS kao i 2023. godine. Procenat krajnjih korisnika koji su dobili subvenciju iz najnerazvijenijih JLS je na konkursu iz 2024. godine bio veći i iznosio je 14.46%.

1 <https://www.cistaenergija.rs/>

2 Međunarodne banke za obnovu i razvoj

3 Tačan iznos će zavisići i od strukture lokalnih samouprava koje dobiju podršku

4 https://www.mre.gov.rs/extfile/sr/4536/POGM_mart24-%20prevod%20srpski.pdf

5 Sve analize u ovom dokumentu, osim gde je drugačije naznačeno, su zasnovane na podacima do kojih je bilo moguće doći na internet stranicama projekta, Ministarstva rudarstva i energetike, JLS učesnica u konkursu i drugim portalima.

2024. godine JLS su po prvi put mogle da biraju da konkurišu i za sredstva koja će usmeriti ka energetski siromašnim građanima. JLS su se opredelile da traže 10 puta više sredstava za građane koji nisu energetski siromašni. 44 (45)⁶ JLS se opredelilo da traže sredstva za energetski siromašne a 137 JLS za ostale građane. Ukupna alocirana javna sredstva u 2024. godini za podršku energetski siromašnima iznose 221 milion dinara dok sredstva opredeljena za domaćinstva koja nisu energetski siromašna iznose približno 1.9 milijardi dinara.

Od 44 JLS kojima su odobrena sredstva za sufinansiranje mera energetske sanacije kod energetski ugroženih kupaca 50% je alocirano u dve jedinice lokalne samouprave: u Niš je otišlo 22,5 miliona dinara a u Gnjilane 36 miliona dinara od 118 miliona koliko je dodeljeno iz budžeta Republike Srbije. Listu sa pet najvećih opredeljenih budžeta kompletiraju Zemun, Stara Pazova i Kraljevo. Konkurs u Gnjilanu nije sproveden a procena je da je u Nišu potrošeno manje od 20% raspoloživih sredstava⁷. U Zemunu se na konkurs javio jedan korisnik, u Kraljevu⁸ dva a Stara Pazova⁹ je odlučila da od ukupno 10 miliona, koje je opredelila za energetski ugrožene kupce, preusmeri 8 miliona na ostala domaćinstva. 61,4% svih javnih sredstava namenjenih za energetske sanacije domaćinstava iz kategorije energetski ugroženih kupaca je bilo alocirano u ove četiri JLS i jednoj gradskoj opštini.

Dizajn sprovođenja je izmenjen u 2025. godini. JLS nisu više mogle da biraju da li će sprovesti konkurse i za energetski ugrožena domaćinstva, već su sada u obavezi da to rade za sve građane. Sprovođenje konkursa je u 2025. godine kasnije započeto u odnosu na prethodne dve, a veliki broj JLS u toku 2025. završavao konkurse započete u 2024. godini. 2025. godine JLS raspisuju jedinstveni javni poziv za sve građane, dok procenat subvencije koji domaćinstva mogu ostvariti zavisi i dalje od njihovog finansijskog i socijalnog statusa. Subvencije od 90% više ne ostvaruju isključivo domaćinstva energetski ugroženih kupaca, već sva domaćinstva koja se nalaze u statusu socijalne ranjivosti na način definisan uslovima konkursa. Tokom 2025. godine ukupno 149 JLS se prijavilo na konkurs Ministarstva, a ukupno alocirana sredstva za ovu namenu iznose oko 2.3 milijarde dinara.¹⁰

Prema nalazima istraživanja RES fondacije broj krajnjih korisnika u kategoriji energetski siromašnih domaćinstava izabranih na konkursima sprovedenim na osnovu poziva iz 2024. godine je 153 dok je broj izabranih krajnjih korisnika koji nisu energetski siromašni 7,215.

6 44 JLS je tražilo sredstva od Ministarstva za sprovođenje posebnog konkursa za energetski ugrožene kupce, dok je opština Bečež odlučila da u okviru sredstava i konkursa za ostale građane uputi poziv i energetski ugroženim kupcima.

7 Podaci o iznosima nisu javno dostupni pa je procenjen trošak na osnovu podataka o troškovima mera koje je dala Državna revizorska institucija

8 Podatak dobijen u razgovoru sa energetsom menadžerkom Grada Kraljeva

9 <https://www.starapazova.rs/images/stories/PDF/2024/javni-poziv-za-sufinansiranje-porodicnih-kuca-i-stanova-gradjana-koji-ne-spadaju-u-socijalno-ugrozenu-kategoriju-koji-sprovodi-opstina-stara-pazova-jun-2024/Zakljucak%20Komisije%20izmena%20Javnog%20poziva%20EE%202024.pdf>

10 Predviđeno je da se sredstva za socijalno ugrožena domaćinstva dodeljuju nezavisno od alokacija koje JLS imaju na celoj teritoriji Srbije.

„Jer ko ima, daće mu se, i preteći će mu...”¹¹

Prilika je da svi zajedno razumemo kako su se stekle političke volje lokalnih samouprava, Republike Srbije, Međunarodne banke za obnovu i razvoj i drugih činilaca oko ovako osmišljene intervencije. To je naročito važno za buduće kreatore javnih politika dobre energije u novom srpskom društvu. Način na koji trošimo novac iz kredita Međunarodne banke za obnovu i razvoj možemo makar delimično da promenimo kada god požele ljudi koji sede u Upravnom odboru projekta.

Objavljivanje svih dostupnih podataka vezanih za sprovođenje ove izuzetno značajne šeme na projektnoj Internet stranici <https://www.cistaenergija.rs/> bi omogućilo učenje iz iskustva svim budućim tvorcima novog srpskog društva dobre energije. Verujemo da će lokalne samouprave, Republika Srbija, Međunarodna banka za obnovu i razvoj i drugi činioци, uočiti značaj transparentnosti svih podataka vezanih za trošenje javnih sredstava za mere energetske sanacije u domaćinstvima sprovedene kroz ovaj pilot projekat. Verujemo da će ih ovo saznanje podstaći da sve mnogobrojne podatke učine dostupnim stručnoj i laičkoj javnosti.

0 grejanju domaćinstava na čvrsto gorivo

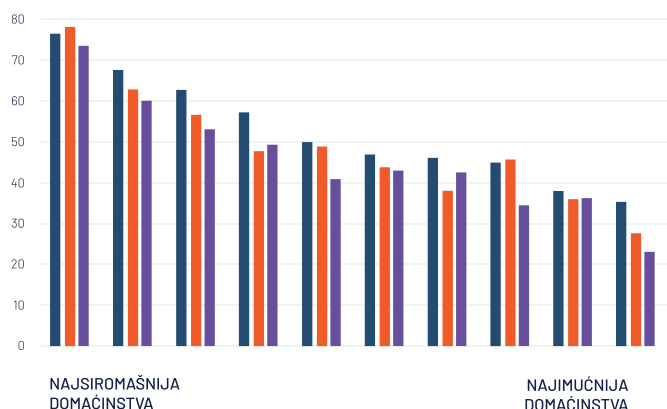
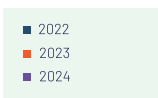
Praćenje unapređenja energetske efikasnosti je složeno te je zbog toga važno razumeti strukturu potrošnje energije u Republici Srbiji. To sagledavanje omogućava jasnije razumevanje mogućih učinaka zakonskih rešenja, rešenja javnih politika i finansijskih instrumenata. Najveći udeo u potrošnji finalne energije u Republici Srbiji imaju domaćinstva. Grejanje prostora je tip korišćenja energije na koji odlazi 65% ukupne potrošnje energije domaćinstava, odnosno četvrtina sve potrošene energije.

Prema rezultatima popisa iz 2022. godine, 38% domaćinstava se greje koristeći lokalne grejače prostora na čvrsto gorivo, dok se dodatnih 30% domaćinstava greje na kotlove na čvrsto gorivo. Lokalni grejači prostora na čvrsto gorivo, koji su izrazito nisko efikasni uređaji, i kotlovi na čvrsto gorivo su vrsta uređaja za koju još nije donet pravilnik o energetskom označavanju i za koje će zahtevi u pogledu eko-dizajna stupiti na snagu tek 1. januara 2026. Time će ova najvažnija grupa uređaja iz ugla finalne energetske potrošnje biti grupa koja će poslednja biti obuhvaćena kodifikacijom i standardima predviđenim Zakonom i prethodnom verzijom zakona donetom još 2013. godine.

¹¹ Jevandjelje po Mateju, 13.12

Grejanje na čvrsto gorivo je od ogromnog značaja za sve kategorije stanovništva i nije karakteristika samo domaćinstava sa nižim prihodima kao što je prikazano na *Grafikonu 1*, iako jeste najizraženije u kategorijama domaćinstava sa nižim primanjima.

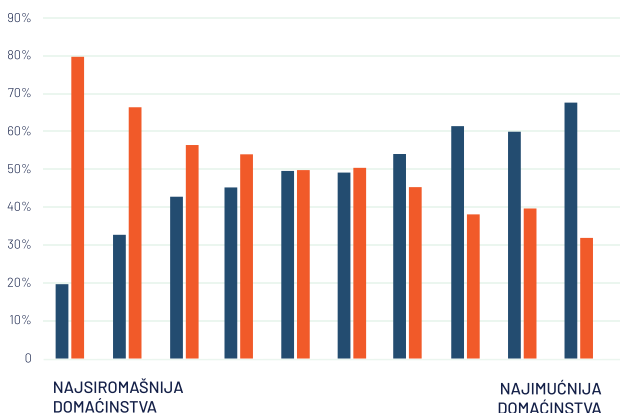
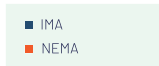
Procenat domaćinstava korisnika grejanja na čvrsto gorivo po imovinskom statusu

Grafikon 1 Procenat domaćinstava korisnika grejanja na čvrsto gorivo po imovinskom statusu. Izvor: Anketa o potrošnji domaćinstava 2022., 2023. i 2024.¹²

Veliki broj domaćinstava u Srbiji i dalje nema radijatore. Raspodela ove vrste instalacija u odnosu na kategorije domaćinstava podeljene po potrošnji je prikazana na *Grafikonu 2*.

Posedovanje instalacija grejanja kod domaćinstava različitog imovinskog statusa

Grafikon 2 Procenat domaćinstava korisnika koji imaju radijatore u domaćinstvu, po imovinskom statusu. Izvor: Anketa o potrošnji domaćinstava 2024.¹³

¹² <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20235699.pdf>
<https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/Pdf/G20245710.pdf>
<https://publikacije.stat.gov.rs/G2025/Pdf/G20255724.pdf>

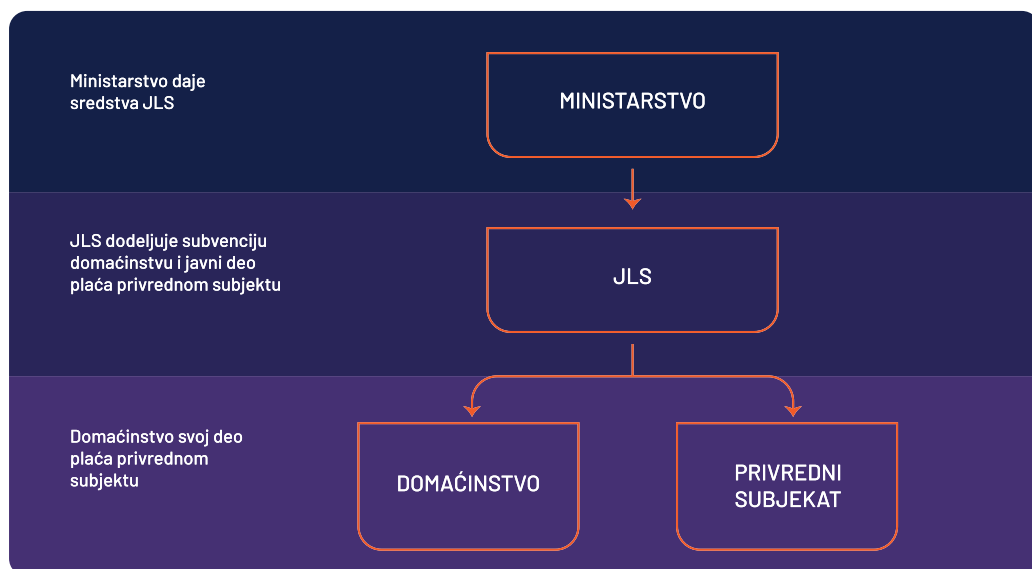
¹³ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2025/Pdf/G20255724.pdf>

Projektom „Čista energija i energetska efikasnost za građane“ i pratećim dokumentima, trenutno nije predviđena mogućnost da građani zamene postojeći neefikasn lokalni grejač prostora na čvrsto gorivo drugim, efikasnijim grejačem prostora na čvrsto gorivo.

Projekat „Čista energija i energetska efikasnost za građane“

O PROJEKTU

Projekat „Čista energija i energetska efikasnost za građane“ je petogodišnji projekat Ministarstva rudarstva i energetike i Svetske banke kojim se obezbeđuju subvencije domaćinstvima za sprovođenje mera energetske efikasnosti. Ove subvencije omogućene su radi unapređenja energetske efikasnosti i održivog grejanja u domaćinstvima i sprovode se na način prikazan na *Grafikonu 3*. 50 miliona dolara je obezbeđeno iz zajma dok će još nekoliko desetina miliona dolara¹⁴ obezbediti jedinice lokalne samouprave u svojim budžetima. Na početku je bilo predviđeno da će sprovođenjem biti obuhvaćeno 25.000 domaćinstava. Kako je prve godine obuhvaćeno 10.000 domaćinstava postavljen je novi cilj od 50.000 domaćinstava do kraja 2027.¹⁵

Grafikon 3 Javni i privatni novac: šema sprovođenja projekta.

¹⁴ Tačan iznos će zavisiti i od strukture lokalnih samouprava koje dobiju podršku

¹⁵ <https://www.mre.gov.rs/tekst/2149/projekat-cista-energija-i-energetska-efikasnost-za-gradjane-surce.php>

Projektne politike i procedure definisane su Priručnikom o projektnim operacijama i bespovratnim sredstvima (u daljem tekstu: „POGM”)¹⁶. Ovaj dokument razrađuje pravila implementacije, upravljanje, uloge i odgovornosti institucija uključenih u implementaciju, smernice, specifične razvojne planove itd.

Pravila i procedure opisani u ovom dokumentu trebalo bi da su u skladu s odredbama Sporazuma o zajmu i drugim dokumentima koji uređuju implementaciju projekta. U slučaju bilo kakvog neslaganja između uslova POGM-a i uslova Sporazuma o zajmu, prevladavaju uslovi navedeni u Sporazumu o zajmu, a POGM se prilagođava u skladu sa tim.

Ono što je važno istaći je da POGM dokument podložen povremenim revizijama i izmenama, u konsultaciji i u dogovoru s Svetskom bankom. Jedinica za upravljanje projektom (PIU) će, u saradnji s drugim institucijama koje su uključene u implementaciju Projekta, periodično vršiti pregled POGM i predlagati moguće promene, po potrebi, uključujući prilagođavanje aktivnosti vezanih za projekat i očekivane rezultate.

Projekat se sprovodi tako što Ministarstvo svake godine raspisuje po jedan javni poziv usmeren prema JLS. JLS se prijavljuju na poziv i one čija je prijava prihvaćena dobiju bespovratna sredstva od Ministarstva u procentualnom iznosu od 50% do 100% (u zavisnosti od stepena razvijenosti i zagađenosti vazduha). Ostatak do punog iznosa JLS sufinansiraju iz svojih budžeta. Nerazvijene JLS, čiji su prihodi po glavi stanovnika ispod republičkog proseka, koje pripadaju IV kategoriji razvijenosti, u prethodnim javnim pozivima bile su u obavezi da obezbede 30% sopstvenog učešća. U 2025. godini ove JLS nisu imale obavezu da izdvajaju sopstvena sredstva. Ukoliko se odluče da ne obezbede svoje učešće, Ministarstvo im dodeljuje fiksni iznos od 2 miliona dinara, a u slučaju da izdvoje sopstvena sredstva, pored osnovnog iznosa od 2 miliona dinara, Ministarstvo im dodeljuje i dodatna sredstva u dvostruko većem iznosu u odnosu na sredstva koja su izdvojili. Za JLS sa najzagađenijim vazduhom, III kategorije, propisano je učešće od 40% dok sve ostale JLS moraju da učestvuju sa minimum 50% sredstava.

JLS koje dobiju sredstva na javnom pozivu raspisuju svoje javne pozive koji su usmereni ka domaćinstvima na njihovoj teritoriji (krajnjim korisnicima), za sprovođenje mera EE. Svaka JLS koja je učesnica osniva Komisiju za energetska sanaciju koja u njihovo ime upravlja javnim pozivima za sufinansiranje mera energetske efikasnosti i čiste energije koji su usmereni prema domaćinstvima (krajnjim korisnicima).

Domaćinstva koja se prijave i budu izabrana na konkursu dobijaju od JLS bespovratne subvencije u maksimalnom iznosu od 50% do 65% (u zavisnosti od paketa izabranih mera EE), ili subvenciju do 90% (ako pripadaju kategoriji socijalno ugroženih). Ostatak do punog iznosa obezbeđuju sama domaćinstva. Domaćinstva mogu da dobiju subvencije za prethodno definisane mere EE ili unapred definisane kombinacije mera. Sistem prijave baziran je na sistemu „ko prvi preda”. Detaljan prikaz mera i iznosa sufinansiranja od strane krajnjih korisnika prikazan je u *Tabeli 1*.

Tabela 1 Mere i paketi u okviru projekta

NERA	PROCENAT SUFINANSIRANJA			
Zamena spoljnih prozora i vrata	Pojedinačna mera (maks.50%)	Osnovni paket (maks.55%)	Standardni paket (maks.60%)	Napredni paket (maks.65%)
Izolacija fasade				
Izolacija krova				
Ugradnja kotla na gas				
Ugradnja kotla na pelet				
Ugradnja toplotne pumpe				
Zamena ili ugradnja nove instalacije				
Ugradnja solarnih kolektora za pripremu PTV				
Ugradnja solarnih panela za električnu energiju				
Priprema tehničke dokumentacije	Do 80% za sve pakete			

U 2024. godini, pored konkursa za ostala domaćinstva, postojala je mogućnost sprovođenja i posebnog konkursa za energetski ugrožene kupce, kojima se daju subvencije do 90% za primenu samo jedne mere EE. Ovaj posebni konkurs nije bio obavezan već su JLS mogle da biraju da li će ga sprovoditi.

Od 2025. godine sve JLS koje učestvuju u projektu raspisuju jedinstveni javni poziv za sve građane. Procenat subvencija i mogućnost primene broja mera ostaju isti kao i prethodnih godina, s tim što pravo na subvenciju od 90% više nemaju isključivo energetski ugroženi kupci, već sva domaćinstva koja se nalaze u stanju socijalne ranjivosti prema definisanim kriterijumima. Za socijalno ugrožena domaćinstva rok za prijavu će iznositi oko 45 dana, a sva domaćinstva iz ove kategorije koja podnesu ispravnu dokumentaciju u predviđenom roku će dobiti subvenciju. Novina u konkursu je da će domaćinstva koja su prethodne godine ispunila sve kriterijume, ali nisu dobila subvenciju zbog nedostatka sredstava, imati prioritet u dodeljivanju sredstava ukoliko se prijave u prvih 10 dana javnog poziva.

POGM definiše krajnje korisnike – domaćinstva koja žive u porodičnim kućama i stanovima u više stambenim zgradama. Predviđeno je da projekat da prioritet ulaganjima u porodične kuće koje za grejanje koriste čvrsta goriva (npr. ugalj, ogrevno drvo). Kroz fokusiranje na porodične kuće i korisnike čvrstih goriva, projekat je osmišljen tako da obezbedi da domaćinstva s nižim prihodima budu dobro zastupljena među potencijalnim korisnicima programa. U cilju daljeg jačanja fokusa na ugrožena domaćinstva i domaćinstva s nižim prihodima i povećanja njihovog učešća u programu, projekat može uključivati bespovratna sredstva kao dodatnu podršku socijalnom uključivanju. U *Tabeli 2* su prikazani načini na koje su oni koji su osmišljavali program planirali da ostvare usmerenost na domaćinstva sa nižim prihodima.

Tabela 2 Kako je projekat planirao da obezbedi energetske efikasnost za domaćinstva sa nižim prihodima

PORODIČNE KUĆE	Kroz fokusiranje na porodične kuće i korisnike čvrstih goriva, projekat treba da obezbedi da domaćinstva s nižim prihodima budu dobro zastupljena među potencijalnim korisnicima programa
VEĆA POMOĆ SIROMAŠNIJIM OPŠTINAMA	Prvom pozivu finansiranom u okviru SURCE, ova dodatna podrška bi se obezbedila jedinicama lokalne samouprave s nižim prihodima, pokrivajući deo njihovog doprinosa programu i time povećavajući udeo ove grupe opština.
POZIV ZA SOCIJALNO UGROŽENA DOMAĆINSTVA	Za buduće pozive, program će istražiti opcije kako bi se usmerio i na bespovratna sredstva kao dodatnu podršku socijalnom uključivanju na nivou domaćinstava; na primer, kroz unakrsnu prihvatljivost za vlasnike kuća koji su i primaoci naknada za socijalnu pomoć ili dobijaju popust na račune za energiju u okviru Programa namenjenih za energetske ugrožene.

NALAZI ISTRAŽIVANJA

Mi u RES fondaciji smo želeli da utvrdimo da li novac poreskih obveznika namenjen za unapređenje javnog dobra stiže i do onih koji nemaju dovoljno sredstava da sami obezbede bolju energetske efikasnost.

Kako bismo utvrdili da li je projekat uspeo da obezbedi fokus na domaćinstva sa nižim primanjima posmatrali smo sprovođenje ovog projekta u poslednje dve godine kroz analizu četiri javna poziva (Slika 1).

Slika 1 Osnovni podaci o sprovođenju projekta koje smo istražili

Na osnovu podataka koje je objavilo Ministarstvo rudarstva i energetike napravili smo prikaz najvažnijih zbirnih podataka kojima se mogu opisati javni pozivi sprovedeni u toku 2023, 2024. i 2025. godine koji se nalazi u Tabeli 3.

Tabela 3 Opšti podaci o javnim pozivima za 2023, 2024. i 2025. godinu. Izvor: Ministarstvo rudarstva i energetike

JAVNI POZIV	Broj JLS učesnika Konkursa	Ukupna sredstva koje je dodelilo Ministarstvo (RSD)	Procenat učešća u ukupnim sredstvima (%)	Ukupna sredstva izdvojena od strane JLS (RSD)	Procenat učešća u ukupnim sredstvima (%)	Ukupna sredstva
2023	131	978.320.667	54,59	813.772.858	45,41	1.792.093.525
2024	137	1.021.678.399	54,71	845.683.614	45,29	1.867.362.014
2024_EUK ¹⁷	44	118.872.102	53,80	102.082.102	46,20	220.954.204
2025	149	1.408.735.684	59,23	969.822.842	40,77	2.378.558.526

17 Pod ovom skraćenicom podrazumevamo sprovođenje podrške energetski ugroženim kupcima na teritoriji 44 JLS https://www.mre.gov.rs/extfile/sr/7467/EUK%2044%20JLS_05022025.xlsx

RES fondacija je u toku 2024. i 2025. godine sakupljala odabrane podatke o sprovođenju projekta koristeći internet prezentacije Ministarstva rudarstva i energetike, JLS uključenih u projekat i medijskih portala kao isključive izvore podataka. Sprovođenje konkursa iz 2024. godine protiče tako što je do prve polovine novembra 2025. godine 91% JLS učesnica objavilo da je raspisalo javne pozive za krajnje korisnike, 55% je objavilo da je okončalo pozive a svega 49% je objavilo potpune podatke o tome kako se troši javni novac prikazujući spisak krajnjih korisnika.

Konkurs za 2025. godinu je pokrenut kasnije nego prethodnih godina, Ministarstvo je 13. oktobra¹⁸ potpisalo ugovore sa JLS, i JLS su posle tog datuma počele da raspisuju svoje javne pozive ka krajnjim korisnicima. Pretraživanjem podataka, koji se nalaze na zvaničnom sajtu projekta „Čista energija“¹⁹, dolazi se do saznanja da je do početka decembra 2025. godine svega 24% JLS raspisalo svoje javne pozive ka krajnjim korisnicima.

Opis uzorka na kome je vršeno istraživanje je prikazan u *Tabeli 4*.

Tabela 4 Opis uzorka na kome je istraživanje sprovođenja projekta „Čista energija za sve građane“ vršeno. Izvor: RES fondacija

	Broj JLS koje su raspisale javni poziv	Broj JLS koje su objavile da su obustavile ili okončale javni poziv	Broj JLS koje su objavile listu i broj krajnjih korisnika	Broj JLS koje su objavile listu krajnjih korisnika sa spiskom mera	Ukupan broj krajnjih korisnika na osnovu dostupnih podataka
2023	Nije analizirano	Nije analizirano	71	55	7.379
2024	125	75	97	68	7.284
2024_EUK	43	11	23	16	153
2025	36	JP i dalje u toku	JP i dalje u toku	JP i dalje u toku	JP i dalje u toku

U septembru 2025. godine objavljen je izveštaj²⁰ Državne revizorske institucije (DRI) o efikasnosti sprovođenja ovog projekta. Izveštaj ukazuje i na kašnjenja prilikom primene i realizacije samih mera EE na domaćinstvima, što dovodi do usporavanja dinamike povlačenje sredstava iz zajma Svetske banke. Republika Srbija je platila naknadu zbog nepovučenih sredstava iz zajma u ukupnom iznosu od 23.200.934 dinara za 2023. i 2024. godinu. Na konkursu iz 2023. godine je 8,8% JLS realizovalo mere u ugovorenom roku od godinu dana, dok 58% JLS ni posle skoro dve godine nije realizovalo mere EE. U okviru konkursa za 2024. godinu, 99 JLS je produžilo rok za realizaciju mera dok je do polovine 2025. završena energetska sanacija na 808 domaćinstava. Podaci o konkursima za 2023. i 2024., koji su samo i analizirani u izveštaju, su predstavljeni u *Tabeli 5*.

¹⁸ <https://www.mre.gov.rs/vest/sr/12502/uruceni-ugovori-za-sufinansiranje-mera-energetske-sanacije-u-149-gradova-i-opstina.php>

¹⁹ <https://www.cistaenergija.rs/> - Zvanični informativni portal projekta koji je definisan u "POGM" kao i obaveza JLS da organizuju informativne događaje kako bi se građanima omogućilo lakši pristup informacijama

²⁰ <https://www.dri.rs/izvestaj/14464>

Tabela 5 Podaci o konkursima iz izveštaja DRI

Izveštaj DRI	Broj JLS koje su raspisale javni poziv	Broj JLS koje su produžile rok za završetak konkursa	Procenjen broj krajnjih korisnika
2023	127	114	10.950
2024	130	99	9.922

U **Tabeli 6** prikazali smo neke izabrane pokazatelje koje smo izveli na osnovu prikupljenih podataka i koji mogu biti od značaja za analizu učinkovitosti ove mere javne politike, ali i za analizu da li je nameravano usmerenje projekta ka domaćinstvima sa nižim prihodima ostvareno i da li ga je sa ovakvim dizajnom intervencije bilo uopšte moguće ostvariti.

Tabela 6 Izabrani pokazatelji za javne pozive. Izvor: Istraživanje RES fondacije

Indikatori	2023	2024	2024_EUK	2025
Prosečna raspoloživa sredstva po JLS	13.680.103	13.630.379	5.021.686	15.963.480
Prosečna raspoloživa sredstva po JLS iz budžeta Republike Srbije	7.468.096	7.457.506	2.701.638	9.454.601
Prosečan broj krajnjih korisnika po JLS	104	75	7	JP još u toku
Prosečan broj primenjenih mera po JLS za sve korisnike ²¹	100	88	8	JP još u toku
Prosečan iznos javnih sredstava po korisniku	161.008	193.849	2.375.000	JP još u toku
Prosečan iznos javnih sredstava po primenjenoj meri	154.028	154.455	714.286	JP još u toku
% korisnika koji su primenili više mera odjednom (bar 2 mere)	7,60%	11,61%	8,50%	JP još u toku

²¹ Obuhvat JLS za koje su postojali podaci o broju mera je manji od obuhvata JLS za koje su postojali podaci o izabranim merama

Učinkovitost projekta će zavisiti i od korisničkog izbora, što je važna, možda ne i željena karakteristika ovakvog dizajna. Svim korisnicima u 137 JLS je ponuđen meni od 10 mera a sredstva se dodeljuju po redosledu prijavljivanja. Konačan portfolio primenjenih mera će na taj način zavisiti od sklonosti onih korisnika koji prvi predaju svoje zahteve na konkursu. Sa sigurnošću možemo da tvrdimo da nemaju sve mere sa spiska istu ekonomsku učinkovitost kao i to da iste mere primenjene na različitim mestima neće dati isti rezultat.

Zamena stolarije je bila mera za koju su korisnici najčešće konkurisali u sva tri analizirana javna poziva. Zanimljivo je da je druga procentualno najzastupljenija mera bila ugradnja kotla na gas praćena merom vezanom za radove na cevnoj mreži u domaćinstvu iako gasna mreža ne postoji u nekom broju JLS koje učestvuju u programu. Ova mera ne doprinosi borbi protiv klimatskih promena i direktno je podstaknuta neobičnim paritetima cena energije u Republici Srbiji²². Izolacija spoljnih zidova, ugradnja toplotne pumpe i ugradnja foto naponskih panela su zastupljene sa oko 6%. Učešće najčešće izabranih mera u ukupnom broju je prikazano u **Tabeli 7** kao i najveće zabeleženo učešće neke mere u jednoj JLS. Krajnji korisnici u različitim JLS su veoma raznovrsno odgovorili na ponuđeni meni mera pa smo u Malom Idošu u 2023. zabeležili da je kupovina gasnog kotla predstavljala 62% svih mera a u Petrovcu na Mlavi je učešće kupovine toplotnih pumpi iznosilo 58% svih mera²³. **Izučavanje pojedinih JLS u okviru studija slučaja bi doprinelo mnogo boljem razumevanju činilaca koji su presudno uticali na opredeljenje krajnjih korisnika. Bolje razumevanje bi omogućilo bolje upravljanje ovim instrumentom javne politike i njegovo neophodno unapređenje.**

Tabela 7 Procentualno učešće najčešće izabranih mera u ukupnom broju mera po pojedinim pozivima i najveće zabeleženo procentualno učešće u pojedinim JLS²⁴. Izvor: RES fondacija.

Javni poziv	Stolarija	Izolacija	Kotao Gas	Toplotna pumpa	Cevna mreža	Solarni paneli	Dokumentacija
Prosek svih JLS 2023.	59,88%	4,50%	12,11%	5,61%	5,97%	3,57%	2,80%
Prosek u JLS sa najvećim učešćem date mere u 2023.	93%	47%	62%	58%	32%	11%	25%
Prosek svih JLS 2024.	49,50%	5,81%	13,12%	4,65%	8,81%	5,18%	6,68%
Prosek u JLS sa najvećim učešćem date mere u 2024.	100%	41%	50%	32%	26%	20%	28%
Prosek svih JLS 2024 EUK	58,33%	19,17%	2,5%	0,83%	1,67%	/	10%

²² Za više informacija videti <https://resfoundation.org/rs/kad-je-toplo-oko-srca-cena-je-u-ok-u-posmatraca/>

²³ Na jednoj od radionica održanih u toku sprovođenja istraživanja učesnica radionice je izrazila uverenje da je najveći broj toplotnih pumpi u Petrovcu na Mlavi instaliran u domove u kojima se ne živi u toku cele godine u vlasništvu ljudi na privremenom radu u inostranstvu.

²⁴ Za najveće učešće pojedinih mera razmatrane su samo JLS sa više od 40 mera ukupno. Za poziv 2024 EUK nismo radili procenu zbog jako malog broja mera

NAMERAVANA USMERENOST: PORODIČNE KUĆE

Kroz fokusiranje na porodične kuće i korisnike čvrstih goriva, planirano je da projekat obezbedi da domaćinstva s nižim prihodima budu dobro zastupljena među budućim korisnicima programa.

Kako se može videti na Grafikonu 1 grejanje na čvrsto gorivo je veoma zastupljeno u svim kategorijama domaćinstava u odnosu na njihovu potrošnju. Čak 23,2% domaćinstava koja troše najviše se greju na čvrsto gorivo i to je najmanje učešće ovakvog grejanja u jednoj kategoriji. Samo u toj kategoriji najmućnijih domaćinstava gotovo 60.000 domaćinstava se greje na čvrsta goriva, dok u sledeće dve kategorije imamo još 180.000 dobrostojećih domaćinstava. **Usmeravanje na korisnike čvrstih goriva ne pomaže da se obezbedi da domaćinstva s nižim prihodima budu dobro zastupljena među budućim korisnicima programa.**

Svega 10% JLS je u svojim rešenjima izveštavalo da li krajnji korisnici žive u kući ili u stanu u okviru višeporodične stambene zgrade. U tom malom uzorku postoje različiti primeri rasporeda krajnjih korisnika u odnosu na to da li žive u kući ili stanu: u Novom Sadu je 251 krajnji korisnik živeo u stanu a 104 u kući, u Kučevu je 13 krajnjih korisnika živeo u stanu a 10 u kućama, dok je u Pećincima svega dva krajnja korisnika živeo u stanu a 70 u kućama. Svih 160 krajnjih korisnika na Novom Beogradu na pozivu iz 2024. godine su zatražili meru zamene stolarije koja je jedna od mera na raspolaganju korisnicima koji žive u stanu unutar višeporodičnih stambenih zgrada²⁵. Prema izveštaju DRI-a na konkursu 2023. godine, subvenciju su dodeljenje za energetske sanacije 7.180 kuća i 3.547 stanova. **Na osnovu raspoloživih podataka vidimo da se kroz sprovođenje projekta ne obezbeđuje potpuna usmerenost na porodične kuće. Izveštaj DRI-a pokazuje da korisnici iz porodičnih kuća čine 67% svih korisnika u 2023. godini. Nedostaju podaci o finansijskim sredstvima opredeljenim po pojedinim grupama korisnika. Potrebno je dodatno istraživanje sa više raspoloživih podataka kako bi se dobio potpuniji uvid u odnos broja krajnjih korisnika koji žive u kući u odnosu na broj krajnjih korisnika koji žive u stanu u okviru višeporodične stambene zgrade, na svim konkursima kao i u sredstva koja su dodeljena pojedinim grupama korisnika.**

Dizajn poziva koji nije bio usmeren na energetske siromašna domaćinstva je takav da dodeljuje najviše javnih sredstava onima koji mogu da potroše najviše novca. Javni pozivi su osmišljeni tako da se relativno učešće građana smanjuje što je traženi iznos i broj mera bio veći²⁶. Kao rezultat ovakvog dizajna dobili smo na jednom mestu srećnog korisnika koji je dobio 65% potrebnog novca (oko 20 hiljada evra) javnih para za sledeće mere energetske efikasnosti, koje pripadaju naprednom paketu mera, na svom domaćinstvu:

²⁵ Druge mere su: ugradnja toplotne pumpe, gasnog kotla, zamena ili ugradnja nove instalacije i izrada tehničke dokumentacije.

²⁶ https://www.mre.gov.rs/extfile/sr/4536/POGM_mart24-%20prevod%20srpski.pdf

- Zamena spoljnih prozora i vrata
- Izolacija fasade
- Izolacija krova
- Ugradnja toplotne pumpe
- Zamena ili ugradnja nove instalacije
- Ugradnja solarnih kolektora za pripremu PTV
- Ugradnja solarnih panela za električnu energiju
- Izrada tehničke dokumentacije

Na drugom mestu smo dobili korisnika koji je za primenu šest mera dobio 14.5 hiljada evra javnih sredstava. Iako su ovo najupečatljiviji primeri, u svim lokalnim samoupravama najviše javnog novca je pripalo manjem broju korisnika koji su mogli da izdvoje najviše sopstvenih sredstava. **Ovi korisnici žive u porodičnim kućama ali se ne čini da je dizajn omogućio da domaćinstva s nižim prihodima budu dobro zastupljena među potencijalnim korisnicima programa kako je planirano projektom.**

NAMERAVANA USMERENOST: VEĆA POMOĆ SIROMAŠNIJIM OPŠTINAMA

Kroz smanjene zahteve za finansijsko učešće planirano je da projekat obezbedi da jedinice lokalne samouprave s nižim stepenom razvoja, koje pripadaju IV kategoriji razvijenosti, lakše konkurišu čime bi se povećavao udeo ove grupe opština.

Na konkursu 2023. godine za 33 jedinice lokalne samouprave (JLS) koje su dobile najviše sredstava opredeljeno je 56% svih sredstava na konkursu. U ove 33 jedinice živi 56% stanovnika u 56% domaćinstava. Međutim, od 33 JLS njih 27 su iznad medijane po % broju zaposlenih a čak 29 iznad medijane po visini prosečne zarade. U ovoj grupi su i četiri JLS koje pripadaju IV kategoriji razvijenosti.

31 JLS koja pripada najnižoj kategoriji razvijenosti je učestvovala na konkursu 2023. godine. Za te JLS je opredeljeno 19.7% ukupnih sredstava, u njima živi 9% stanovništva u 9% domaćinstava. Na osnovu podataka koji su bili javno dostupni²⁷ prilikom ovog istraživanja utvrdili smo da 9% domaćinstava koje je dobilo subvencije dolazi iz ovih sredina. Na isti način smo utvrdili da 67% domaćinstava koje je dobilo subvencije dolazi iz 29 JLS koje su dobile najviše sredstava a koje ne pripadaju IV kategoriji razvijenosti. Ovo pokazuje da 2023. godine udeo grupe domaćinstava iz lokalnih samouprava s nižim prihodima nije povećan kako je planirano projektom.

²⁷ Sve analize u ovom dokumentu, osim gde je drugačije naznačeno, su zasnovane na podacima do kojih je bilo moguće doći na internet stranicama projekta, Ministarstva rudarstva i energetike, JLS učesnica u konkursu i drugim portalima

Na konkursu iz 2024. godine 33 JLS koje su dobile najviše sredstava (53%) imaju identične karakteristike i obuhvat domaćinstava, stanovništva i nerazvijenih JLS kao i 2023. godine. Procenat krajnjih korisnika koji su dobili subvenciju iz najnerazvijenijih JLS je na konkursu iz 2024. godine bio veći i iznosio je 14.46%.

U 2025. godini je 33 JLS dobilo 53% sredstava, i u njima živi 57% stanovništva u 57% domaćinstava. 41 JLS koja pripada IV kategoriji razvijenosti je dobila sredstva na konkursu. U ovih 41 JLS nalazi se 9.5% svih domaćinstava.

U Tabeli 8 dat je pregled učešća JLS koje pripadaju IV kategoriji razvijenosti i JLS čiji vazduh spada u III kategoriju po zagađenosti.

Tabela 8 Učešće JLS IV kategorije razvijenosti i III kategorije zagađenosti vazduha

		JLS koje pripadaju IV grupi razvijenosti	Sredstva koja su opredeljena od Ministarstva za JLS IV kategorije razvijenosti	JLS koje spadaju u III kategoriju po zagađenosti vazduha	Sredstva koja su opredeljena od Ministarstva za JLS III kategorije zagađenosti vazduha
2023	Broj	31	193,018,666.67	30	421,330,001.00
	%	23.70%	19.70%	22.90%	43.10%
2024	Broj	31	192,460,899.80	31	418,450,000.00
	%	22.60%	18.80%	22.60%	41.00%
2025	Broj	41	365,925,684.00	34	625,700,000.00
	%	27.50%	26.00%	22.80%	44.40%
Sve godine	Broj	42	751,405,250.47	36	1,465,480,001.00
	%	25.90%	22.00%	22.20%	43.00%

Analizirali smo i vreme koje je bilo potrebno u pojedinim JLS da se sva sredstva raspoloživa u javnom pozivu potroše. Da podsetimo da je princip raspodele sredstava bio zasnovan na redosledu prijave pa su korisnici bili motivisani da brzo odgovore na objavljivanje javnog poziva i rokove za predaju prijave. U Senti je na javnom pozivu 2024. godine prošlo svega 19,5 minuta od trenutka kada je bilo moguće predati prijavu do momenta kada je primljena poslednja prijava koja je dobila finansiranje²⁸, u Kučevu 22 minuta, dok je u Bačkom Petrovcu ovo vreme bilo 54 dana. Da se podsetimo 20% JLS učesnica nije uopšte raspisalo konkurse u 2024. godini a za 30% ni sada nemamo informacije da su okončale pozive, odnosno da je bilo dovoljno zainteresovanih krajnjih korisnika.

28 https://docs.zenta-senta.co.rs/dokumenti/energy2024/Javni_poziv_za_gradjane/SR/Lista%20krajnjih%20korisnika.pdf

Sve ove informacije upućuju da postoji visoka asimetrija u pristupu ovim sredstvima koja je verovatno povezana i sa mogućnostima da im se pod ovim uslovima pristupi. Da se podsetimo da 34% domaćinstava u Republici Srbiji u 2024. godini ne može da podmiri neočekivane troškove u iznosu od 200 EUR²⁹. Izučavanje pojedinih JLS u okviru studija slučaja bi doprinelo mnogo boljem razumevanju činilaca koji su presudno uticali na brzinu odgovora krajnjih korisnika. Bolje razumevanje bi omogućilo bolje upravljanje ovim instrumentom javne politike i njegovo neophodno unapređenje.

NAMERAVANA USMERENOST: ENERGETSKI UGROŽENI KUPCI

2024. godine omogućeno je učešće i energetski ugroženih kupaca na posebnim javnim pozivima. Za ovu kategoriju domaćinstava predviđene su subvencije do 90 odsto vrednosti energetske sanacije. Razumevajući da 34,5 % domaćinstava u Republici Srbiji u 2023. godini ne može da podmiri neočekivane troškove u iznosu od 200 EUR³⁰ i imajući u vidu iznose koje domaćinstva imaju na raspolaganju za izdatke kategorisane kao oprema za stan i tekuće održavanje³¹ čini se da je i 10% sufinansiranja za ovu kategoriju visok zahtev. Takođe način prijavljivanja za konkurs je tehnički zahtevan i može predstavljati dodatnu prepreku za pristup ovim sredstvima.

Javnim pozivom Ministarstva 2024. godine ostavljeno je JLS da biraju za koji vid podrške konkurišu i sa kojim zahtevanim iznosima. Iz Tabele 3 moguće je videti da je ovo opredeljivanje dovelo do toga da se za 137 JLS odvoje javna sredstva u iznosu od 1,9 milijardi dinara za krajnje korisnike koji nisu energetski ugroženi kupci i 220 miliona dinara za one koji jesu. Kako je predviđeno sufinansiranje kod energetski ugroženih kupaca 10% ukupan iznos privatnih i javnih sredstava na raspolaganju za energetsku sanaciju stanova i kuća u kojima žive energetski ugroženi kupci će biti manja i do 15 puta.

Iz Tabele 9 možemo videti da su JLS u sličnim procentima raspisale javne pozive za obe grupe stanovništva ali da je procenat okončanja ovih poziva značajno manji za energetske ugrožene kupce. Prema javno dostupnim podacima do decembra 2025. godine 153 energetski ugrožena kupca u 23 JLS je potpisao ugovor o podršci za sprovođenje mera energetske sanacije. Prema procenama izvršenim od strane RES fondacije svega 50%, od ovih 23 JLS, je uspeo da utroši celokupna opredeljena sredstva dok je znatan broj JLS produžavao roкове ovih konkursa.

29 <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/01020605?languageCode=en-US>

30 <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/01020605?languageCode=en-US>

31 <https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/Pdf/G20245710.pdf> strana 73

Tabela 9 Broj i procenat učešća JLS koje su raspisale i objavile okončanje javnih poziva za obe grupe krajnjih korisnika.
Izvor: Istraživanje RES fondacije

	Broj JLS koje su raspisale javni poziv	Procenat JLS koje su raspisale javni poziv od ukupnog broja učesnica u programu	Broj JLS koje su objavile listu krajnjih korisnik ³²	Procenat JLS koje su objavile da su obustavile ili okončale javni poziv ukupnog broja učesnica u programu	Identifikovan broj krajnjih korisnika
2024	125	91%	97	71%	7.284
2024_EUK	43	96%	23	51%	153

Od 44 JLS kojima su odobrena sredstva za sufinansiranje mera energetske sanacije kod energetski ugroženih kupaca 50% je otišlo u dve JLS: u Niš je otišlo 22,5 miliona dinara a u Gnjilane 36 miliona dinara od 118 miliona koliko je dodeljeno iz budžeta Republike Srbije. Listu sa pet najvećih opredeljenih budžeta kompletiraju Zemun, Stara Pazova i Kraljevo. Konkurs u Gnjilanu nije sproveden a procena je da je u Nišu potrošeno manje od 20% raspoloživih sredstava. U Zemunu se na konkurs javio jedan korisnik, u Kraljevu³³ dva a Stara Pazova³⁴ je odlučila da od ukupno 10 miliona, koje je opredelila za energetski ugrožene kupce, preusmeri 8 miliona na ostala domaćinstva. 61,4% svih javnih sredstava namenjenih za energetske sanacije domaćinstava iz kategorije energetski ugroženih kupaca je bilo alocirano u ove četiri JLS i jednoj gradskoj opštini.

U Pirotu, Valjevu, Prijepolju i Kragujevcu JLS su uspešno raspodelile sredstva koja su im bila na raspolaganju za ovu namenu.

Na osnovu razgovora sa predstavnicima JLS koji sprovode ove programe, sa glavnim donosiocima odluka i sa mladim volonterima Crvenog krsta i UNICEF-a, koji ulaze u domove socijalno ugroženih domaćinstava u 10 JLS saznali smo da su među glavnim činiocima koji utiču na odziv socijalno ugroženih domaćinstava informisanost o raspoloživim subvencijama i poteškoće da se obezbedi su-finansiranje. Velika prepreka je i pravni status objekta ali se na taj status ne može uticati radom na terenu.

Imajući u vidu da među najsiromašnijim tek svako 4 domaćinstvo ima računar a 58% njih pristup internetu, kao i da se svega 29%³⁵ domaćinstava, iz svih slojeva informiše preko internet stranica javne uprave, teško je do ovih domaćinstava stići putem Javnih poziva na Internet stranicama učesnica u konkursu.

³² Izvor su bile javno dostupne zvanične odluke kao i vesti internet portala

³³ Podatak dobije u razgovoru sa energetskom menadžerkom Grada Kraljeva

³⁴ <https://www.starapazova.rs/images/stories/PDF/2024/javni-poziv-za-sufinansiranje-porodicnih-kuca-i-stanova-gradjana-koji-ne-spadaju-u-socijalno-ugrozenu-kategoriju-koji-sprovodi-opstina-stara-pazova-jun-2024/Zakljucak%20Komisije%20Izmena%20Javnog%20poziva%20EE%202024.pdf>

³⁵ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/Pdf/G202416019.pdf>

Podsetimo se da ovaj instrument javne politike ne omogućava krajnjim korisnicima da zamene lokalni grejač prostora na čvrsto gorivo drugim lokalnim grejačem prostora na čvrsto gorivo koji je efikasniji i ima manje emisije u vazduh. Na *Grafikonu 3* se može videti da najveći deo domaćinstava sa nižim prihodima nema instalacije grejanja u svojim kućama i da upravo koriste peći i šporete za grejanje, a vrlo često i za pripremu hrane. Takođe, mere ugradnje solarnih panela i solarnih kolektora za pripremu potrošne tople vode nisu bile stavljene na raspolaganje energetski ugroženim kupcima. **Rezultati istraživanja ukazuju da dosadašnjim sprovođenjem programa nije ostvaren delotvoran pristup domaćinstvima sa nižim prihodima. Potreban je novi pristup kako bi se ovaj ishod promenio.**

Prilika je i da svi zajedno razumemo kako su se stekle političke volje lokalnih samouprava, Republike Srbije, Međunarodne banke za obnovu i razvoj i drugih činilaca oko ovako osmišljene intervencije. To je naročito važno za buduće kreatore javnih politika dobre energije u novom srpskom društvu. Način na koji trošimo novac iz kredita Međunarodne banke za obnovu i razvoj možemo makar delimično da promenimo kada god požele ljudi koji sede u Upravnom odboru projekta.

Dodatna istraživanja su neophodna kako bi se procenilo koja poboljšanja su potrebna da bi energetski ugroženi kupci mogli efektivno da pristupe podršci za unapređenje energetske efikasnosti.

Objavljivanje svih dostupnih podataka vezanih za sprovođenje ove izuzetno značajne šeme na projektnoj Internet stranici <https://www.cistaenergija.rs/> bi omogućilo učenje iz iskustva svim budućim tvorcima novog srpskog društva dobre energije. Verujemo da će lokalne samouprave, Republika Srbija, Međunarodna banka za obnovu i razvoj i drugi činilioci, uočiti značaj transparentnosti svih podataka vezanih za trošenje javnih sredstava za mere energetske sanacije u domaćinstvima sprovedene kroz ovaj pilot projekat. Verujemo da će ih ovo saznanje podstaći da sve mnogobrojne podatke učine dostupnim stručnoj i laičkoj javnosti.

